

Phát triển năng lực phát triển bản thân cho học sinh lớp 6 trong môn Giáo dục công dân thông qua dạy học dự án

Hoàng Phi Hải*

*Khoa Giáo dục Chính trị, Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Received: 8/10/2023; Accepted: 16/10/2023; Published: 25/10/2023

Abstract: The orientation to develop qualities and abilities for learners is a breakthrough approach of the 2018 General Education Program. In addition to general abilities and qualities, all subjects aim to help pupils form and develop specific abilities. In Civic Education, three specific competencies include: behavioral adjustment capacity; self-development capacity; capacity to learn and participate in socio-economic activities. In this article, we use project teaching method to develop self-development capacity for 6th grade pupils in Civic Education.

Keywords: Self-development capacity; Project teaching; Civic education.

1. Đặt vấn đề

Một trong những mục tiêu quan trọng của môn Giáo dục công dân (GD CD) ở trường Trung học cơ sở (THCS) đó chính là: “*thực hiện được các công việc để đạt mục tiêu, kế hoạch hoàn thiện, phát triển bản thân; biết cách thiết lập, duy trì mối quan hệ hoà hợp với những người xung quanh, thích ứng với xã hội biến đổi và giải quyết các vấn đề đơn giản trong đời sống của cá nhân, cộng đồng phù hợp với giá trị văn hoá, chuẩn mực đạo đức, quy tắc của cộng đồng, quy định của pháp luật và lứa tuổi*” [2; tr. 6]. Để thực hiện được mục tiêu này, cần hình thành và phát triển năng lực phát triển bản thân cho HS thông qua các bài học bộ môn. Một trong những biện pháp giúp giáo viên (GV) nâng cao hiệu quả bài học chính là sử dụng phương pháp dạy học dự án.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm

2.1.1. Năng lực phát triển bản thân

Năng lực phát triển bản thân là năng lực tự nhận thức bản thân; lập và thực hiện kế hoạch hoàn thiện bản thân nhằm nâng cao giá trị bản thân, đạt những mục tiêu cuộc sống phù hợp với chuẩn mực đạo đức và pháp luật [2; tr. 55].

Trong môn GD CD ở trường THCS, năng lực phát triển bản thân được cấu thành bởi các thành tố:

Thứ nhất, tự nhận thức bản thân: tự nhận biết được sở thích, điểm mạnh, điểm yếu, giá trị, vị trí và các quan hệ xã hội của bản thân.

Thứ hai, lập kế hoạch phát triển bản thân: xác định được lí tưởng sống của bản thân; lập được mục tiêu, kế hoạch học tập và rèn luyện, kế hoạch chi tiêu cá nhân phù hợp theo hướng dẫn; xác định được hướng phát triển phù hợp của bản thân sau THCS với

sự tư vấn của GV và người thân.

Thứ ba, thực hiện kế hoạch phát triển bản thân: kiên trì mục tiêu, kế hoạch học tập và rèn luyện; tự thực hiện được các công việc, nhiệm vụ của bản thân trong học tập và sinh hoạt hằng ngày; thực hiện được việc quản lí và chi tiêu tiền hợp lí theo kế hoạch đã đề ra.

2.1.2. *Dạy học dự án*: “Dạy học dự án là dùng các dự án thực tế, dựa trên những câu hỏi, vấn đề, bài tập đòi hỏi sự tham gia và tạo động lực lớn cho HS, để dạy các nội dung học thuật trong bối cảnh học sinh (HS) phải làm việc, hợp tác với nhau để giải quyết vấn đề đó. Dạy học dự án tích hợp tối đa sự tìm tòi của HS và chính vì thường được lựa chọn dự án cho nhóm của mình, cũng như chủ động về các phương pháp sẽ sử dụng để giải quyết vấn đề các em thường có nhiều động lực để tích cực tìm ra giải pháp đó”.

Trong dạy học theo dự án, người học tự lực thực hiện một nhiệm vụ học tập phức hợp, có sự kết hợp giữa lí thuyết và thực hành, tạo ra các sản phẩm có thể giới thiệu. Làm việc nhóm là hình thức làm việc cơ bản của dạy học theo dự án [3, tr. 162].

2.2. Ý nghĩa của dạy học dự án trong môn Giáo dục công dân

Chương trình môn GD CD ở trường phổ thông được xây dựng trên quan điểm “bảo đảm tính khoa học, tính sư phạm và tính thực tiễn, được xây dựng trên cơ sở: đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước; các thành tựu nghiên cứu về tâm lí học, giáo dục học, đạo đức học, luật học, lí luận chính trị và kinh tế học; kinh nghiệm trong nước và quốc tế về phát triển chương trình môn GD CD; các giá trị truyền thống của dân tộc Việt Nam và giá trị

chung của nhân loại; thực tiễn xã hội, giáo dục, điều kiện kinh tế và truyền thống văn hoá Việt Nam, sự đa dạng của đối tượng HS xét về phương diện vùng miền, điều kiện và khả năng học tập”[2; tr. 4].

Quan điểm này sẽ phát huy hiệu quả khi sử dụng dạy học dự án trong bộ môn bởi dạy học dự án gắn liền với thực tiễn đời sống xã hội: Các dự án được tiến hành trên cơ sở các chủ đề xuất phát từ yêu cầu của thực tiễn đời sống xã hội. Đây là cơ sở quan trọng để người học áp dụng những kinh nghiệm lí thuyết vào thực hành và nhờ thực tiễn kiểm nghiệm lí luận. Các dự án ở một mức độ nhất định có tác động tích cực đến đời sống xã hội.

Dạy học dự án có tính phức hợp liên môn: Nội dung các dự án thường có sự kết hợp các tri thức của nhiều lĩnh vực hoặc các môn học khác nhau để giải quyết các vấn đề mang tính phức hợp. Điều này càng có cơ sở hơn khi triển khai dạy học dự án trong môn GDCC bởi bản thân tri thức môn học “được tích hợp, tổng hợp từ nhiều môn khoa học và lĩnh vực khác nhau của đời sống xã hội” [1; tr. 31], luôn gắn với đời sống thực tiễn: “kỹ năng sống, đạo đức, pháp luật, kinh tế và tích hợp nhiều chủ đề giáo dục cần thiết như: môi trường, bình đẳng giới, di sản văn hoá, phòng chống tệ nạn xã hội, tài chính...”[2; tr. 4].

Kỹ năng sống là một trong bốn mạch nội dung chính của môn GDCC. Dạy học dự án vừa phát huy vai trò cá nhân người học, vừa rèn luyện khả năng hoạt động, cộng tác nhóm, tập thể. Đối với dạy học dự án, HS được tham gia vào các giai đoạn, giải quyết các nhiệm vụ của dự án, được phân công các nhiệm vụ cụ thể. Đây chính là điều kiện thuận lợi để các em phát huy vai trò, tố chất cá nhân, vừa rèn luyện khả năng học tập, làm việc độc lập, tính tự duy sáng tạo, vừa rèn luyện ý thức trách nhiệm cá nhân. Sự thành công trong dự án của các nhóm được quyết định một phần quan trọng bởi quá trình cộng tác làm việc nhóm của các thành viên. Trong đó bao gồm: sự đoàn kết, kỹ năng cộng tác của các thành viên; sự phân công công việc hợp lý, phát huy được tố chất của thành viên; các kỹ năng phối hợp với GV và các lực lượng xã hội khác... Qua việc tham gia các dự án, khả năng làm việc nhóm của HS sẽ dần được nâng cao và mang lại hiệu quả trong học tập.

2.3. Ví dụ dạy học dự án trong môn Giáo dục công dân lớp 6 nhằm phát triển năng lực phát triển bản thân cho HS

Chủ đề: Siêng năng kiên trì

Dự án quả ngọt

Bước 1: Thiết kế dự án

**Mục tiêu:* Nắm bắt được những biểu hiện của siêng năng, kiên trì trong lao động, học tập và cuộc sống hằng ngày; Nhận biết được ý nghĩa của siêng năng, kiên trì đối với cuộc sống của mỗi người và xã hội; Đánh giá được sự siêng năng, kiên trì của bản thân và người khác trong học tập, lao động; Lập được kế hoạch cho dự án và thực hiện theo kế hoạch rèn luyện bản thân.

**Chuẩn bị của GV và HS:*

- *Chuẩn bị của GV:* máy tính, máy chiếu, hệ thống âm thanh, máy ghi âm, ghi hình, dự án mẫu, phiếu đánh giá dự án, xây dựng bộ câu hỏi công cụ và phiếu đánh giá, chuẩn bị về tài chính.

- *Chuẩn bị của HS:* bút màu, giấy A0 để vẽ sơ đồ nhiệm vụ, kế hoạch dự án, bảng phân công nhiệm vụ, theo dõi dự án, phương tiện ghi hình, thùng xốp, đất trồng cây, giống cây trồng.

**Phương pháp và tiến trình dạy học:*

- *Phương pháp dạy học:* Phương pháp đàm thoại, nêu vấn đề, thảo luận nhóm, đóng vai (HS hóa thân thành người nông dân).

- *Tiến trình dạy học:*

+ Cách thức tiến hành: Chia nhóm HS (lớp có 30 HS): Chia cả lớp thành 3 nhóm (các nhóm bầu nhóm trưởng, thư ký).

+ Thời gian thực hiện dự án: Xác định dự án loại lớn: 8 tuần

**Bộ câu hỏi công cụ*

Câu hỏi 1: Thế nào là siêng năng, cần cù?

Câu hỏi 2: Em thường thực hiện những công việc gì hàng ngày?

Câu hỏi 3: Em có thường xuyên lên kế hoạch cho các công việc trong 1 ngày; 1 tuần; 1 tháng không?

Câu hỏi 4: Sự siêng năng kiên trì trong công việc sẽ đem lại lợi ích gì?

Câu hỏi 5: Để có thể thu được kết quả của việc thực hiện dự án trồng cây như trên, nhóm em đã thực hiện như thế nào?

Câu hỏi 6: Những khó khăn nào em gặp phải khi thực hiện dự án trồng cây của nhóm mình?

Câu hỏi 7: Những bài học các em rút ra từ việc thực hiện dự án của mình là gì?

Câu hỏi 8: Em đánh giá thế nào về việc thực hiện dự án của nhóm mình?

** Bộ tiêu chí đánh giá*

Phiếu đánh giá kết quả dự án nhóm

(Dành cho GV bộ môn; GV dự giờ; nhóm tự đánh giá; các nhóm tự đánh giá lẫn nhau)

Dự án:

Họ tên người đánh giá:

Nhóm:

Mục đánh giá	Tiêu chí	Điểm tối đa	Điểm đạt được
1. Hoạt động nhóm	Mức độ tham gia của các thành viên	5	
	Mức độ hợp tác của các thành viên	5	
	Giải quyết các xung đột trong nhóm	5	
	Hiệu quả của hoạt động nhóm	5	
2. Thực hiện dự án	Xác định nhiệm vụ dự án	4	
	Lên kế hoạch thực hiện dự án	4	
	Thu thập thông tin, số liệu	4	
	Xử lý thông tin, số liệu	4	
3. Sản phẩm dự án	Nội dung	8	
	Hình thức	6	
	Tính sáng tạo	6	
4. Bài trình bày sản phẩm	Ý tưởng	5	
	Nội dung	5	
	Hình thức	5	
	Tính sáng tạo	5	
5. Sổ theo dõi dự án	Hình thức	10	
	Nội dung	10	
Tổng		100	

Phiếu đánh giá cá nhân

(Dành cho các thành viên trong nhóm đánh giá lẫn nhau)

Dự án:

Họ tên người đánh giá:

Nhóm:

- Làm tốt mỗi nhiệm vụ: 3 điểm

- Trung bình: 2 điểm

- Không tốt mỗi nhiệm vụ: 1 điểm

- Không có đóng góp gì: 0 điểm

Thành viên	Trách nhiệm tập thể	Tinh thần hợp tác	Ý tưởng sáng tạo	Hiệu quả công việc	Quản lý nhóm	Tổng điểm

Sổ theo dõi dự án

(Dành cho các nhóm HS tham gia dự án)

Tên dự án

Lớp/ trường

GV

Nhóm

Thời gian

Danh sách nhóm

1. Xác định nhiệm vụ

2. Phân công nhiệm vụ

Thành viên	Nhiệm vụ	Phương tiện	Thời gian hoàn thành	Sản phẩm dự kiến

3. Tổng hợp dữ liệu

4. Biên bản các cuộc thảo luận

Bước 2. GV tiến hành tổ chức cho HS thực hiện dự án

* GV thực hiện

- Giới thiệu về dạy học dự án và dự án mẫu.

- Định hướng dự án chuẩn bị giao cho HS thực hiện: xác định nhiệm vụ dự án; hướng dẫn sử dụng bộ câu hỏi công cụ; sổ theo dõi dự án; bảng tiêu chí đánh giá kết quả học tập, mức độ tham gia dự án.

- Theo dõi, hỗ trợ HS khi thực hiện dự án.

* HS thực hiện

- Các nhóm tiến hành xác định nhiệm vụ dự án.

- Lên kế hoạch tiến hành dự án, phân công nhiệm vụ cho các thành viên.

- Tiến hành dự án theo kế hoạch. Trong quá trình thực hiện dự án, HS quay lại video để làm sản phẩm trình bày.

+ Quá trình tiến hành trồng cây cà chua;

+ Quá trình chăm sóc cây từ khi bắt đầu gieo trồng đến khi thu hoạch;

+ Kết quả thu hoạch được của dự án.

Bước 3. Kết thúc dự án (GV và HS phối hợp thực hiện)

- *Thứ nhất:* HS trình bày kết quả thực hiện dự án: quá trình, cách thức thực hiện dự án, báo cáo sản phẩm thông qua video đã quay.

- *Thứ hai,* dựa vào tiêu chí đánh giá thực hiện đánh giá theo: cá nhân, nhóm, các nhóm với nhau và GV đánh giá tổng kết theo mẫu phiếu đánh giá đã chuẩn bị cho dự án.

3. Kết luận

Dạy học dự án góp phần giúp HS nhận ra những điểm mạnh, điểm yếu của bản thân. Các hoạt động của dạy học dự án tạo cơ hội cho HS rèn luyện bản thân, hoàn thiện dần các kỹ năng làm việc nhóm; kỹ năng giao tiếp; kỹ năng tư duy sáng tạo; các kỹ năng liên quan đến hoạt động xây dựng, quản lý và tổ chức thực hiện hoạt động; rèn luyện sự siêng năng, chăm chỉ, kiên trì cho các thành viên dự án... Đây là cơ hội giúp HS phát huy điểm mạnh, khắc phục dần những điểm hạn chế của bản thân, góp phần quan trọng phát triển năng lực phát triển bản thân các em.

Tài liệu tham khảo

[1]. Vũ Đình Bảy (chủ biên) (2012), *Lý luận dạy học môn Giáo dục công dân ở trường phổ thông*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.

[2]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình môn Giáo dục công dân*.

[3]. Bernd Meier, Nguyễn Văn Cường (2014), *Lý luận dạy học hiện đại cơ sở đổi mới mục tiêu, nội dung phương pháp dạy học*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

[4]. Từ điển triết học (1975), NXB Tiến bộ Mát-xcơ-va.